

MŰVÉSZETI BÁZIS

Munkaanyag és együttgondolkodás

A Hagyományok Háza épül, és megerősített információk szerint 2004 tavaszán átadásra kerül. 2002-ben partnereink elé tártuk ötletünket arra vonatkozóan, hogy milyen tartalmakkal és funkcióval töltenénk meg a Budai Vigadó épületét a Hagyományok Háza távozása után. (Az első munkaanyagot a nemzeti kulturális örökség miniszteréhez is eljuttattuk.) Elképzeléseinket a szakma keretein belül tovább pontosítottuk, s ma ismét további együttgondolkodást igényelnek. A felvetések szerint valóban hiánypótló intézményt kívánnánk megvalósítani, létrehozni, közös akarrattal, egyeztetett elképzelések után.

Elgondolásunk szerint **az amatőr művészetek, a közművelődés és a közösségfejlesztés szakmailag hiteles bázisává, oktatási központjává fejleszteni az épületet, amelyben a Magyar Művelődési Intézet, mint a közművelődés és a művészeti szakterületek, mozgalmak országos hatókörű intézménye funkcionálna.**

Az ez ügyben történt első egyeztetés alkalmával felváltunk egy a művészeti bázis (munkacím-elnevezés) fogalommal jelölt nagyívű, távlati elképzelést. A megbeszélésen kialakult koncepciót továbbgondolva egyénibb, művészeti ágakra szabottabb terv-vázlatok születtek. Időszelűnek tartottuk, hogy a vázlatos felvetésektől elinduljunk a konkrétabb tervezés irányába, közelítve az amatőr művészetek és a közművelődés felől érkező alternatívákat. (Ebből végül keveset kaptunk...)

Ahhoz, hogy az a fontos lépés is megtörténjen, miszerint meg kell fogalmazni a működés elvi és technikai hátterét, szükségleteit (például: fotólabor, fénymásológépek, táncterem stb...) – viszonylag konkrét működést kell egyeztetnünk, meg kell nézni, hogy a kívánt funkcióknak építészetiileg megfelel-e a épület – illetve milyen átalakításokra van szükség, továbbá vázolni kell az átalakítás és a működtetés hozzávetőleges költségvonzatát is.

Az első körben született elképzelésekről, tevékenységi területekről, azok tartalmáról az intézet munkatársai bővített működési vázlatot készítettek, ezeknek az összegzését adjuk alább közre.

A tervezett működés – az amatőr művészeti területen – három nagy tevékenységi formát tartalmaz:

1. **Nyitott tevékenységek** (bemutatószínpad, kiállító terem, könyv- és hangtár, kávéház...)

2. **Szakmai tevékenységek** (oktatási formák, kiadványozások, műhelymunkák...)

3. **Információs tevékenységek** (adatbázisok, szabad civil irodák...)

1. **A nyitott tevékenységek** jelentenek a létrehozandó amatőr művészeti bázis kapcsolat-felvételi lehetőségeit – alkotókkal és a befogadói oldallal – hazai és nemzetközi

szinten egyaránt.

Az épület szabad bejárású tereiben több funkciójú kávéházat, éttermet kellene működtetni, itt az alapfunkció megvalósulásán túl számos egyéb is történhetne: a fotósok (talán mások is) havi rendszerességgel asztaltársaságot hívnának össze, a versmondók irodalmi esteket rendezhetnének, azon kívül természetesen a kötetlen találkozásoknak is színtere lehet. A tanfolyamokon, konferenciákon, kiállításokon megjelenő résztvevők étkezése, a kisebb fogadások lebonyolítása is történhetne itt.

Idé kapcsolható az a terv, elképzelés, amely szerint az épület átalakításával célszerű volna egy a padlástérben elhelyezett vendég-rész kialakítása is. Előnyeit nem is kell sokat ecsetelni, a tanfolyamok résztvevőinek, messziről jött vendégeknek, egy-egy fellépő csoportnak, konferenciavendégnek lehetne itt nem túl drága szállást biztosítani. (Az esetleges üres időszakok kiadásának biztosítása sem okozhatna túl nagy gondot...)

Az új épületben passage forgalmú szakmai könyvesboltot (összművészeti és művelődési szakirányú), szakkönyv-, film- és hangtárat működtetnénk. A művészeti területekhez kapcsolódó gyűjtemény, a Művészeti Bázisban folyó oktatások szakanyagai, saját kiadású módszertani irodalom, a nagyrendezvények hozzáférhető dokumentációja (pl. betlehemes találkozók videó-anyaga) válna így hozzáférhetővé – egy helyen gyűjtve és rendszerezve. A teljesség érdekében nyilvánvalóan a civil szervezetek által kiadott anyagokat is gyűjtenénk, amelyek másutt talán nem is kerülnek kereskedelmi forgalomba.

A könyvesbolttal egy vezetés alatt, de mindenképpen szoros szimbiózisban működne a szakkönyvtár, az említett anyagok kölcsönözhető változataival, olvasóteremmel, folyóirat-olvasóval – „libri-kávézó”-val, ami természetesen újabb előadások, író-olvasó találkozók helyszíne lehet.

A színháztermet az átépítés során alkalmassá kell tenni összművészeti fesztiválok és konferenciák befogadására. Technikai feltételeit – nézőterét, hang- és fénytechnikáját is – a többfunkciós elvárásnak kell megfeleltetni, a megfelelő háttérrel (öltözők, zuhanyozók, vendégbüfé, toalett stb.). Az előadóművészetek (színház, versmondás, ránc, ének, zenekar stb.) rendszeresen kapnának bemutatkozási lehetőséget – fesztiválokat lehetne itt rendezni, gálaműsorokat, de akár nagytermi filmvetítésre is legyen megfelelő a tér.

A hazai alkotókat érintő programokon túl külföldi vendégzereplőket hívni – például „ismerd meg az EU nem hivatalos művészetét” címmel sorozatot indítani, amikor egy-két hónapos intervallumokban egy-egy ország amatőr művészei mutatkoznának be: előadásokkal, kiállí-

tásokkal, work-shopokkal, civil szervezeteik küldöttei találkoznának a hazai partner-képes szervezetekkel. E történéseknek egy része lenne a színpadon – de természetesen a más funkciójú tereket (galéria, kávéház...) is igénybe lehetne venni.

Az épületben képzőművészeti kiállításokra alkalmas teret kell létrehozni, kialakítani, ahol a festmények, rajzok, kisplasztikák, fotók kiállítása mellett azok értékesítése is folyna. (Természetesen ez megkívánna egy előzsűri-zést a szakmai szervezetektől. És egy szerződést a kiállító művész valamint a kiállítóhely működtetője között.)

Az egyes művészeti területek bemutatkozó fórumainak és a mezsgyén lévő (az amatőr művészeti tevékenységen túl mutató) produkciók, work-shopok befogadására, film- és videó vetítésekre kell teremteni lehetőséget, esetleg kistermes megoldásokat.

2. A szakmai tevékenységeket nagyrészt az intézetben és a civil szervezeteknél meglévő és működő oktatási és módszertani munkára alapoznánk. Az oktatási tevékenységet a szakterületek igényeinek és specialitásainak megfelelően kialakított szaktantérmekben, műhelyekben, tánc- és egyéb stúdiókban, műhelyekben végeznénk. A tánchoz feltétlenül tükrös terem kell, de ha és amennyiben ez a tükrözés egy körfüggönnyel eltakarható, akkor a terem színjátész rendezői oktatásra, más tevékenységre is alkalmas. A fotózáshoz laboratóriumot, a képzőművészet-höz műhelyt kell működtetni, ugyancsak a bábozás technikai oldala is megkívánja ezt.

Szerkesztőség szintjén kell működtetni egy kiadványozási részleget, amely az oktatáshoz, a módszertani munkához a csoportok, közösségek tevékenységéhez szükséges kiadványok megvalósítását biztosítja. Vannak elképzelések, amelyek szerint saját kiadói tevékenységbe kellene kezdeni, tervezővel, grafikkal, szinte teljes kivitelezéssel. Az elképzelések egy bizonyos szintig működtethetők csak gazdaságosan, erre külön tervet kellene készíteni.

A nyomdai előkészítést bizonyos szintig mindenképpen önálló részlegnek kellene biztosítani, főként a piaci-nál alacsonyabb kiadói ár elérése érdekében.

Az oktatást és a módszertani munkát segítő, valamint a bemutatkozásokat rögzítő hangzó-, fotó- és filmes anyagok készítése is e körön belül történik. Az ilyen anyagok készítésére, sokszorosítására természetesen szakembereket kell felkérni. Elképzelhető azonban, hogy ez a tevékenység ismét kapcsolódik oktatási tevékenységhez (például a filmes területen), ahol a munkát végzők egyben oktatók is. Így jelentős mértékben lehetne a tevékenység költségeit csökkenteni.

Az oktatási munkákhoz kapcsolódóan műhelyfoglalkozásokra (work-shopokra), bemutatókra, szakmai gyakorlati tevékenységekre is alkalmas teret kell teremteni. Ezeket az alkalmakat a már említett terek átalakításával, esetlegesen több funkciók profilúságukkal kell biztosítani.

Az oktatási tevékenységek között különböző akkredi-

tált tanfolyamok mellett ún. szabadegyetemi képzések, filmklubok, ágazati és összművészeti-művelődési kurzusok, de akár drámaíró vagy szakírói (kritikus) műhely beindítására, működtetésére is sort kell keríteni. Ez utóbbi azért is különösen fontos volna, mert az amatőr művészek kritikai megítélése igen hiányos.

A különböző művészeti ágak fejlődése érdekében az oktatások mellett pályázatok kiírását is ösztönözni kell; pl.: irodalmi és fotópályázatok, filmforgatókönyvek pályázata stb.

Rendkívül fontos, nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy a folyamatos tevékenységhez, a bemutatókhoz, foglalkozásokhoz, szinte valamennyi nyitott és szakmai tevékenység végzéséhez szükséges az épületen belül megfelelő raktározási lehetőségek kialakítása is. (Kiállítási anyagok, dokumentáció, könyvek, eszközök... stb.)

3. Az információs tevékenységek között az első és legfontosabb, hogy infrastrukturális háttérrel biztosítunk a civil szervezeteknek – mintegy „inkubátor” jelleggel. (Szakmai fórumaiknak a nyitott tevékenységek között keresünk lehetőséget.) A Bázissal együttműködési megállapodást kötött civil szervezeteket nem befogadjuk, hanem egy közös irodában biztosítjuk a működésükhöz szükséges alapfeltételeket (pl. számítógép, Internet, telefon, fénymásolás...) – amely szolgáltatásokat szabadon, tevékenységükhöz alakított ritmusban vehetik igénybe. Egyes nézetek szerint (pl. a fotós civil szervezet részéről) fontosnak találhatik, hogy külön iroda álljon rendelkezésére. Ez a kérdés mindenképpen vitára érdemes.

A civil szervezetek hozzájárulnak a bázison működtetett információs központ adatállományához. Az elektronikusan feldolgozott adatokat, a létrehozandó virtuális galériákat a nyitott tevékenységek keretében működtető könyv- és CD tárban tesszük mindenki számára hozzáférhetővé. Az információs tevékenység egésze: begyűjt – rendszerez – továbbít, akár nyomtatott, akár elektronikus formában.

A működés feltételeiről

Természetesen naivitás volna azt feltételezni, hogy egy ilyen átfogó elképzelés minden eleme ingyenes legyen, s mindenki rendelkezésére álljon. Törekedni kell azonban arra, hogy az igénybevevők számára minél kevesebb költségterhet jelentkezzen – pályázatok, a fenntartótól kapott támogatás és a gazdasági tevékenységek nyereség-hányadából szerevezve a fedezetet.

Egyes tevékenységeket közhasznúságukra való tekintettel lehetne legalább nullszaldósan működtetni, másokból jelentős bevételt is lehetne képezni – amelyek természetesen később meghatározandó arányban, szerződés szerint kerülnének felhasználásra, pl. a szállodát működtető és az intézménye vezetősége között. A nyereségből befolyó összegek tehetik alacsonyabbá a felhasználói oldal terheit.

A demokratikus működés érdekében művészeti tanács létrehozására volna szükség, amely a delegált civil szervezeti tagokból állna, vetésforgó-rendszerben felügyelve a Ház működését.

*

A Művészeti Bázisról – a javaslatok, észrevételek és vélemények tükrében

Megköszönve a fenti munkacímmel fogalmazódó elképzelés megformálásában együttgondolkodásra hívott és várt szervezetek és intézmények munkatársainak – örömtünkre szép számmal olvasták és véleményezték a tervezetet – megtisztelő figyelmét és érdeklődését, a következőkben összegezzük a hozzászólásokat.

A tervezetben vázolt tevékenységi körökkel (nyitott, szakmai és információs), illetve ezek alapvető tartalmával – szinte kivétel nélkül – minden hozzászóló egyetértett.

A nyitott tevékenységek, bemutatószínpad, kiállítóterem stb. fontossága mellett a véleményekben nagy hangsúlyt helyeznek az országos megmérettetésekre, amelyek itt különös jelentőséget nyerhetnek, nagyobb figyelem fordulhat az itt bemutatkozókra. Ebből a szempontból értékes az a konkretizálás, miszerint a megyék, a régiók és a határon túli magyarok mintegy vetésforgóban kapjanak lehetőséget a bemutatkozásokra. Ezt a gondolatot ugyan tartalmazta az eredeti elképzelés is, de mások is megerősítették, tehát nyilvánvalóan nem volt egyértelmű a szándék körvonalazása.

Támogatták többen is, miszerint a tevékenységi kör kialakításában az alkotói, befogadói és kultúraközvetítői oldalt egyaránt vegyük figyelembe.

Megerősítést nyert, hogy a nyitott tevékenységek között a sokszínű rendezvények lebonyolítására tervezett különféle terek valóban szükségesek; lásd: kávéházi estek, kiállítás megnyitók, színházi előadások, filmvetítések, éttermi „törzsasztal”-beszélgetések stb.

Javasolták a tevékenységek bővítését pl. színház- és koncertjegy árusítással, ezektől természetesen nem zárkózunk el, de csak a döntés utáni további gondolkodás részei lehetnek.

A nyitott tevékenységi körön belül a kávéház, étterem, szállodai rész létjogosultságával és működtetésével kapcsolatos kételyek mutatkoztak. Igénybe vehető-e a szállás kollégák részére is, lesz-e szakvezetése az említett részlegnek stb. Az elképzelések szerint természetesen hozzáértő vezetéssel kívánják működtetni a vendéglátó egységeket, és nyitottságukról is gondoskodunk. Az is elképzelhető (és a tervezés e fázisában ezt meg is engedhetjük magunknak), hogy mindezek beruházására a működtetést is vállaló befektetőt keresünk, aki(k) szoros szerződéssel, kívánalmainkra figyelemmel végzik a tevékenységet.

Konkrét véleményeket idézve: „A Művészeti Bázis országos bemutatózó hely legyen, a rendezés, szervezés, rek-

lám és kritika fellelvárára, a klubszerű életforma otthona.”

„Legyen az amatőr művészetek háza, ahol megvalósulhat és gyümölcsözően működhet az alkotók, a kultúraközvetítők és a befogadók (nem beszélve az alkotások) kapcsolata.”

„Megoldást nyerne az országos fesztiválok, kiállítások, nagyobb ösztönművészeti rendezvények lebonyolítása is, nem akadályozva és kizárva természetesen az egyéb helyszíneken és szervezetek által meghirdetett hagyományos vagy újonnan születő fesztiválok megvalósulását.”

„Ez a forma a közművelődést is reprezentálná a maga művészeti területeivel, populáris, közönséget vonzó jelleggel; a rendszeres bemutatkozási lehetőség által a megyékkel is intenzívebb kapcsolat alakulna ki.”

A szakmai tevékenységekkel kapcsolatos véleményekből szintén egyetértés olvasható ki, noha itt több kritikai észrevétel is szerepelt. Nagy empátiával és örömmel fogadták a szabadegyetemi kurzusok gondolatát a kollégák, valamint a műhelymunkák és a szakmai gyakorlati bemutatók meglétét.

Kevésbé voltak elfogadók a központi táruk (könyvtár, videotár, CD-tár stb.) tervével, mondván, hogy egyes megyékben már folyik a gyűjtőmunka. Ezt a véleményt nem oszthatjuk teljes mértékben, hiszen a kulturális központként működő Bázisnak nyilvánvalóan országos gyűjtőkörrel kell rendelkeznie, és a lehető legteljesebb spektrum közzétételével kell szolgálnia a látogatók körét.

A képzésekkel kapcsolatban megerősítést nyert a különböző szaktermek kialakításának szükségessége, ám felhívták a figyelmet arra, hogy „felesleges a civil szervezeteknél már meglévő és működő oktatási és módszertani munkákra alapozni, és felesleges azonos tevékenységet kialakítani”. El kell oszlatnunk ezt a félreértést; nem állt szándékunkban – a tervezés során sem, és a megvalósítás lehetősége során sem – abban gondolkodni, hogy nem saját, ha úgy tetszik a Bázis által kialakított képzésekről van szó.

Sokan felhívták a figyelmet arra, hogy a civil szervezetek segítéséhez elengedhetetlenül szükséges különféle raktárak és műhelyterek kialakítása is, nem szólva, hogy elengedhetetlen a megfelelő parkoló és behajtás a rakodások idejére – kérdése.

Egyértelműen pozitív volt a kiadványozások gondozásának terve – valamennyien érezzük, hogy valóban szükség volna a módszertani és a gyakorlati munkát egyaránt segítő kiadványokra.

Volta, akikben felmerült az a félelem, miszerint a tevékenységi kör korlátozódna Budapestre és szűk vonzáskörzetére. Szándékaink ezzel éppen ellentétesek. Az ország központjában működő, de vidékorientált, befogadó és kisugárzó tevékenységek állnak elképzeléseink középpontjában.

„Az újjal, a nemzetközivel, a kísérlettel való ismerkedés mindannyiunk számára elengedhetetlenül fontos” – írja egyik hozzászólónk a képzésekkel, szakmai tanácskozá-

sokkal, tanfolyamokkal kapcsolatban. Mi is ezt szorgalmaznánk.

Az információs tevékenységeket – mint a Bázis harmadik tevékenységi körét – illetően a következők fogalmazódtak meg.

Helyesnek találják az információs tevékenység kiemelését, különös tekintettel az archiválásra, a kutatási tevékenységek biztosítására, a publikálásokra és az eredmények népszerűsítésére.

Valóban eldöntetlen (pillanatnyilag eldönthetetlen) kérdés, hogy a civil szervezetek jelenlétét hogyan tudjuk megoldani; saját irodát minden országos civil szervezetnek egyértelműen nem tudunk biztosítani. De a tervek nyitottságot mutatnak a civil tevékenységek segítésére – akár alkalmi irodahasználat, fénymásolás, pályázati segítségnyújtás, Internet-használat stb. terén.

Kiemelten fontosnak találtuk a naprakész információk meglétét és továbbítását minden művészeti ágban és minden érdeklődő számára – amelyhez szinte kivétel nélkül csatlakoztak a hozzászólók.

Közművelődési műsorszolgáltató (közvetítő) irodát is szükségesnek ítélnék meg néhányan, annak érdekében, hogy tartalmasabb produkciók irányába orientálják a művelődési házakat. Az elképzelés megfontolásra érdemes, egyes területeken szórványosan már működik is hasonló „ajánló” tevékenység.

Egyetlen olyan hozzászólást kaptunk, amely alapvetően tévesnek ítéli meg az elképzelést, „mivel nem egy országos módszertani tevékenység továbbfejlesztését szolgálja.”

Ez a vélemény abból adódhat, hogy nem írtuk le terveink elméleti háttérét, maradván a tervezéshez jobban használható gyakorlatiasabb szintnél.

Itt viszont fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy egyedülálló lenne a Művészeti Bázis olyan tekintetben, hogy a hangsúlyt az amatőr művészet társadalomfejlesztésben betöltött-betölthető helyére-szerepére helyezné, megteremtve így annak a lehetőségét is, hogy az amatőr művészetet támogató lokális társadalom visszaépíthesse a művészet által generált – másképp létre nem hozható – értékeket a helyi társadalomba.

Kifogásként merült fel, miszerint az elképzelés nem tér ki az EU-csatlakozásból adódó feladatokra.

A dolgot fontosnak ítéljük. Intézetünkben éppen a Visegrádi Országok közti közművelődési együttműködés koncepció-alkotása folyik, melynek tartozéka az amatőr művészetre való végig gondolás is.

Eljutott hozzánk a létrehozandó Művészeti Tanács tagjaival kapcsolatosan is javaslat, miszerint a meghívandó szakemberek körét (alkotók, civil szervezők) bővítsük a kultúráközvetítők képviselőivel. Örültünk a javaslatnak.

A hozzászólások során is felmerült – ahogy már korábban is – az a fontos kérdés, mi is a viszonya egymáshoz a Művészeti Bázisnak, s a Magyar Művelődési Intézet a mű-

vészeti osztályokon kívüli részének. Hogyan kapcsolódnak egymáshoz?

Nos, az átalakított épület természetesen a Magyar Művelődési Intézet – mint országos kulturális központ – székhelye lenne. S ahogy az az előbbiekből látszik, az intézetben folyó tevékenységek a társadalmi hatékonyság mentén alakítanak közös medret.

Jelen elképzelések (Művészeti Bázis) a művészeti munka végiggondolását célozták, s a munkaanyag ennek a vázlatos terve. De elképzeléseinkre az jellemző, hogy ezeket megvalósítani csak a többi intézeti egységgel közösen, „egy tető alá hozva” lehetséges.

(A Művészeti Bázis, mint elnevezés hangsúlyozottan munkacím, annak idején majd pályázattal szeretnénk megtalálni a megfelelő elnevezést.)

Többen tették fel a kérdést, hogy honnan lesz a megvalósításhoz pénz? Úgy gondoljuk, a szándék meglétében, az úgy fontosságának felismerése mellett a kulturális tárcától remélhetjük a támogatást. Az ő figyelmükbe ajánljuk nemzeti értékeink e nem népművészet-alapú tevékenységét, a közösség-teremtő és megtartó erővel bíró művészeti tevékenységek körét.

Budapest, 2003. március 26.

Összeállította: Tóth Erzsébet és Tóth Zsuzsanna.

